

De politologie aan de Belgische universiteiten

EEN INFORMATIEREEKS

In opeenvolgende afleveringen van *Res Publica* zal, steunend op bijdragen opgesteld aan de verschillende universiteiten, informatie verstrekt worden over de stand van de politologie aan de Belgische universiteiten. In die overzichten worden naast een korte historiek, de hoofdkenmerken en de konkrete inhoud van het opleidingsprogramma belicht alsmede de stand van het politologisch onderzoek aan de instituten, departementen en seminaries van die universiteit.

Opdat informatieverstrekking zou beantwoorden aan zijn functies, moet de informatie objektief zijn d.w.z. kritisch daar waar het moet.

De redaktie hoopt dat na het beëindigen van de reeks een instrument ter beschikking staat van het wetenschappelijk beleid inzake politologie en tevens een informatiebron is geboden voor ieder die, wat de politologie in België betreft, over een basisinformatie wil beschikken.

De politieke wetenschap aan de Rijksuniversiteit te Gent

door Guido PROVOOST,
Doctor in de sociale wetenschappen.

★

Ontstaan en groei van de studierichting

Van determinerend belang voor het situeren van de politieke wetenschap aan de RUG is het feit dat de studierichtingen in de staats- en sociale wetenschappen er ontstonden in de schoot van de van oudsher prestigieuze Rechtsfaculteit. De bedoeling zat daarbij ongetwijfeld voor de afgestudeerde of studerende juristen de kans te bieden om naast de eigenlijke rechtenstudie, mits het volgen van enkele bijkomende vakken, een tweede diploma te behalen dat hun waarde op de arbeidsmarkt kon verhogen. Een tweede bedoeling was dan de opleiding van ambtenaren, die via een licentie in de staats- of de bestuurswetenschappen konden deelnemen aan de rijksexamens voor ambtenaren van het eerste niveau (vanaf bestuurssecretaris). De staats- en sociale wetenschappen zijn in Gent dus niet autonoom ontstaan en niet in de eerste plaats met de bedoeling zelfstandige en volwaardige universitaire studie- en onderzoeksrichtingen in te richten.

Hieraan ligt het dat het complex van studierichtingen in de staats- en bestuurswetenschappen, de diplomatieke wetenschappen, de sociale wetenschappen en de sociologie en de pers- en communicatiewetenschappen integrerend deel is blijven uitmaken van die Rechtsfaculteit.

Vooraf de studenten en het wetenschappelijk personeel drongen vanaf de jaren zestig aan op een autonoom statuut voor de staats- en sociale wetenschappen. Naar aanleiding van diverse studiehervormingen werd door deze groepen de oprichting van een autonoom departement binnen de Rechtsfaculteit gevraagd. Hier werd echter nimmer op ingegaan.

Een ander element van onvrede betreft het onderscheid binnen de Rechtsfaculteit tussen de wettelijke graden in de rechtswetenschap enerzijds en de wetenschappelijke graden in de staats- en sociale wetenschappen anderzijds. Dit formeel-wettelijke onderscheid had ook een verschillende waardering tot gevolg: de staats- en sociale wetenschappen worden nog immer door sommigen als minder wetenschappelijk, minder zwaar en minder ernstig aangezien, en dit volkomen ten onrechte, in de

eerste plaats al omdat de staats- en sociale wetenschappen — juist omdat ze van de Rechtsfaculteit deel uitmaken — zeer sterk juridisch gericht zijn.

Sedert 1936 en tot aan het academiejaar 1973-1974 kon men aan de RUG de wetenschappelijke graden van kandidaat in de staats- en sociale wetenschappen en van licentiaat en doctor in de staats- en de bestuurswetenschappen, in de sociale wetenschappen, in de diplomatieke wetenschappen en in de pers- en communicatie-wetenschap (dit laatste sedert 1962) behalen. In de loop van 1974 werd vlak na een hervorming van de rechtenstudie, een hervorming van de staats- en sociale studierichtingen doorgevoerd na raadpleging van de studenten, het wetenschappelijk personeel en het docentenkorps. Sedertdien kunnen de wetenschappelijke graden van kandidaat in de staats- en sociale wetenschappen en van licentiaat en doctor in de sociale wetenschappen, de staats- en bestuurswetenschappen, de pers- en communicatiewetenschap, de diplomatieke wetenschappen en de sociologie worden behaald. Verder kan men het aggregaat voor het hoger secundair onderwijs behalen en via een post-graduaat-cyclus de licentie in het sociaal recht en de licentie en het doctoraat in het Europees recht. De studiepakketten werden grondig aangepast. Nu kunnen de studenten na de eerste kandidatuur in de staats- en sociale wetenschappen opteren voor een van de drie richtingen van de tweede kandidatuur: richting A of de Politieke richting; richting B of de Sociale richting; richting C of de Sociologische richting. Om de licentie in de staats- en bestuurswetenschappen of in de diplomatieke wetenschappen aan te vatten moet men een kandidaatsdiploma van de politieke A-richting bezitten. Tot de licentie in de sociale wetenschappen worden alleen kandidaten van de B-richting toegelaten en tot de licentie in de sociologie alleen kandidaten met een diploma van de C-richting. Tot de licentie in de pers- en communicatiewetenschap tenslotte worden kandidaten van de richtingen A en C toegelaten.

Uit voorgaande blijkt al duidelijk dat aan de RUG geen eigenlijk politiek-wetenschappelijk instituut bestaat en dat er ook geen eigenlijke politiek-wetenschappelijke of politologische opleiding bestaat. Er worden wel politiek-wetenschappelijke vakken gedoceerd en er wordt aan politiek-wetenschappelijk onderzoek gedaan, maar dit verspreid over de vijf staats- en sociale studierichtingen en over diverse seminaries van de Rechtsfaculteit. Het onderzoek gebeurt in de schoot van de aan leerstoelen verbonden seminaries. Zo wordt aan politiek-wetenschappelijk onderwijs en onderzoek gedaan in het Seminarie voor Politieke Wetenschappen (leerstoeltitularis: Prof. Dr. F. Peeters), het Seminarie voor Volkenrecht en Internationale Politiek (leerstoeltitularis: Prof. Dr. E. Van Bogaert), het Seminarie voor de Studie van de Problemen van de Derde Wereld

(leerstoeltitularis : Prof. Dr. A.A.J. Van Bilsen) en het Seminarie voor Hedendaagse Ontwikkeling van de Binnen- en Buitenlandse Politiek (leerstoeltitularis : wijlen Prof. Dr. Th. Luykx).

De integratie van de staats- en sociale wetenschappen in de Rechtsfaculteit had — ook in de nieuwe sedert het academiejaar 1974-1975 ingevoerde programma's — een ruime aanwezigheid van juridische vakken tot gevolg. Zo komen deze studierichtingen in ongelijke concurrentie te staan met de nieuwe studierichtingen uit de eigenlijke rechtenstudie : de licenties in sociaal recht, internationaal recht, publiekrecht enz.

Door de studenten in de staats- en sociale wetenschappen, gegroepeerd in de vereniging Politeia, werd naar aanleiding van de programmahervorming in 1974 de oprichting gevraagd van een nieuwe licentie in de politologie die de licenties in de staats- en bestuurswetenschappen en in de diplomatieke wetenschappen zou vervangen. Op dit verzoek werd niet ingegaan. De leerstoeltitularis Politieke Wetenschappen, Prof. Dr. Peeters, verdedigde overigens de stelling dat de politieke wetenschap best binnen de Rechtsfaculteit gehuisvest bleef en hij legde zeer sterk de nadruk op de studie van de politieke leerstelsels in hun historisch-chronologische volgorde. Naar zijn opvatting moest de cursus Geschiedenis van de Politieke Leerstelsels de ruggegraat van het onderwijs in de politieke wetenschap vormen. Aan de filosofie die aan de programma's in de staats- en sociale wetenschappen ten grondslag moest liggen werd overigens weinig aandacht besteed en er werd nimmer eensgezindheid over bereikt.

Konkrete inhoud van de programma's*.

Eerste kandidatuur in de Staats- en sociale wetenschappen.

- Beginselen van de Logica (Apostel) - 30 uur.
- Algemene Beginselen van het Recht (Delva) - 90 uur.
- Algemene Psychologie (Ghysbrecht) - 60 uur.
- ✕ Overzicht van de wijsgerige stromingen (Peeters) - 60 uur.
- Overzicht van de politieke en sociale ontwikkeling in België sedert 1930 (wijlen T. Luykx) - 45 uur.
- ✕ — Overzicht van de internationale politieke ontwikkeling sedert 1870 (Van Rompaey) - 45 uur.
- Beginselen van de sociologie (Versichelen) - 45 uur.
- Algemene menselijke politieke en economische aardrijkskunde (De Smet) - 30 uur.

* Tussen haakjes staat de naam van de titularis van het college aangegeven.

- Overzicht van de historische kritiek, toegepast op sociale en politieke instellingen (Prevenier) - 45 uur.

Tweede kandidatuur in de Staats- en sociale wetenschappen.

Cursussen gemeenschappelijk voor de drie richtingen (A, B en C) :

- Beginselen van het Volkenrecht (Van Bogaert) - 45 uur.
- Beginselen van de economie (Van Meerhaeghe) met praktische oefeningen - 60 uur.
- X — Statistiek met praktische oefeningen (Picard) - 45 uur.

Cursussen specifiek voor de Politieke richting A :

- Encyclopedie van de politieke wetenschappen (Peeters) - 45 uur.
- Natuurrecht (Calewaert) - 60 uur.
- Staatsrecht (Mast) - 60 uur.
- Administratief recht (Mast-Vranckx) - 60 uur.
- X — Instellingen van de nieuwe staten (Adriaens) - 60 uur.

Cursussen specifiek voor de Sociale richting B :

- Encyclopedie van de sociale wetenschappen (Van Parijs) - 45 uur.
- Methodes van sociografisch onderzoek (Van Vaerenbergh) met praktische oefeningen - 45 uur.
- Staatsrecht (Mast) - 60 uur.
- Administratief recht (Mast-Vranckx) - 60 uur.
- Hedendaagse sociale en economische geschiedenis (Balthazar) - 60 uur.

Cursussen specifiek voor de Sociologische richting C :

- Sociologie met praktische oefeningen (Versichelen) - 60 uur.
- Encyclopedie van de sociale wetenschappen (Van Parijs) - 45 uur.
- Methodes van sociografisch onderzoek (Van Varenbergh) - 45 uur met praktische oefeningen.
- Beginselen van het sociaal recht (Deprez) - 60 uur.
- Hedendaagse sociale en economische geschiedenis (Balthazar) - 60 uur.

Eerste licentie in de staats en bestuurwetenschappen.

- X — Staatsfilosofie (Peeters) - 45 uur.
- ✓ — Bestuurskunde (Vlerickx) - 45 uur.
- X — Ambtenarenrecht (Senelle) - 45 uur.

- ✕ Openbare financiën (Amerijckx) - 60 uur.
- ✕ Bijzondere vraagstukken van staatsrecht met practische oefeningen — (Mast) - 45 uur.
- ✕ Bijzondere vraagstukken van administratief recht met practische oefeningen (Vanderstichele) - 45 uur.
- ✕ Algemene theorie van bestuur en organisatie (De Meyer) - 45 uur.
- ✕ Vergelijkend grondwettelijk recht met practische oefeningen (Vranckx) - 45 uur.
- 75 uur keuzevakken te kiezen uit : informatica, politieke problemen van de nieuwe staten, Hedendaagse vraagstukken van internationale politiek, sociaal recht, geschiedenis van de Belgische bestuursinstellingen, enz.

Tweede licentie in de Staats- en bestuurswetenschappen.

- Internationale organisaties (Van Oudenhove) - 45 uur.
- Vergelijkend administratief recht (Vanderstichele) - 45 uur.
- Wetgevingstechniek (De Meyer) - 45 uur.
- Grondige vraagstukken van bestuurskunde (Vlerick) - 45 uur.
- Grondige vraagstukken van openbare financiën (Amerijckx) - 75 uur.
- Grondige vraagstukken van staatsrecht (Mast) - 45 uur.
- Grondige vraagstukken van administratief recht (Vanderstichelen) - 45 uur.

Eerste licentie in de Sociale wetenschappen.

- Openbare financiën (Amerijckx) - 60 uur.
- Demografie (Versichelen) - 30 uur.
- Sociale economie (Devreker) - 45 uur.
- Sociale voorzieningen (Deprez) - 45 uur.
- Sociaal Recht (Deprez) - 45 uur.
- Arbeidsrecht (Deprez) - 30 uur.
- Sociaal Zekerheidsrecht (Deprez) - 30 uur.
- Administratieve organisatie van de sociale zekerheid (Leboucq) - 30 uur.
- Sociologische studie van actuele maatschappelijke problemen (Versichelen) - 60 uur.
- Arbeidssociologie (Versichelen) - 30 uur.
- Grondige studie van vraagstukken van de economie (Van Meerhaeghe) - 45 uur.

Tweede licentie in de Sociale Wetenschappen.

- Arbeidseconomie (Devreker) - 30 uur.

- Grondige studie van vraagstukken van arbeidsrecht (Lenaerts) - 45 uur.
- Grondige studie van vraagstukken van sociaal zekerheidsrecht (Deprez) - 45 uur.
- Financiële organisatie van de sociale zekerheid (Dubois) - 30 uur.
- Internationaal sociaal recht (Deprez) - 45 uur.
- Sociaal procesrecht (Lenaerts) - 30 uur.
- Vergelijkend sociaal recht (Dubois) - 45 uur.
- Ziekenhuiswezen (Dierkens) - 30 uur.
- 90 uur keurzevakken : jeugdbescherming, sociale psychologie, nijverheidsrecht enz.

Eerste licentie in de Diplomatieke wetenschappen.

- Diplomatieke geschiedenis sinds het Congres van Wenen (wijlen T. Luykx) - 45 uur.
- Vraagstukken van Volkenrecht (Van Bogaert) - 45 uur.
- Internationale organisaties (Van Oudenhove) - 45 uur.
- Vergelijkend grondwettelijk recht (Vranckx) - 45 uur.
- Grondige studie van vraagstukken van staatsrecht (Mast) - 45 uur.
- Wetgeving van de nieuwe staten (Adriaens) - 45 uur.
- Internationaal privaatrecht (Spanoghe) - 45 uur.
- Internationaal economisch recht (Schrans) - 45 uur.
- Recente ontwikkeling van de voornaamste staten (Peeters) - 45 uur.
- Internationale economie (Van Meerhaeghe) - 45 uur.

Tweede licentie in de diplomatieke wetenschappen.

- Europese instellingen (Van Oudenhove) - 45 uur.
- Grondige studie van vraagstukken van Volkenrecht (Van Bogaert) - 90 uur.
- Grondige studie van vraagstukken van internationaal privaatrecht (Spanoghe) - 45 uur.
- Hedendaagse vraagstukken van internationale politiek (Van Bogaert) - 45 uur.
- Ontwikkeling van de Belgische buitenlandse politiek sedert 1830 (Luykx) - 45 uur.
- Staatshuishoudkunde (Vlerick) - 45 uur.
- 75 uur keuzevakken ontwikkeling van de diplomatie als instelling, economische aardrijkskunde, internationaal financieel recht, internationaal sociaal recht, consulaire wetgeving enz.

Eerste licentie in de Pers- en communicatiewetenschap.

- Grondslagen van de pers- en communicatiewetenschap (P. Kluyskens) - 45 uur.

- Ontwikkeling van de communicatiemediën (wijlen T. Luykx) - 45 uur.
- Inrichting en techniek van het informatiewezen (Briers) - 45 uur.
- Bezoeken aan instellingen (Briers) - 15 uur.
- Juridisch statuut van de communicatiemediën (Kluyskens) - 45 uur.
- Grondbeginselen van het auteursrecht (Van Isacker) - 30 uur.
- Sociologie van de communicatie (Van Vaerenbergh) - 45 uur.
- Psychologie van de communicatie (Ghysbrecht) - 30 uur.
- Ontwikkeling van de natuurwetenschappen sedert de 19e eeuw (Quintyn) - 45 uur.
- Hedendaagse vraagstukken van interne Belgische politiek (wijlen T. Luykx) - 45 uur.
- Geschiedenis van de Politieke Leerstelsels (Peeters) - 45 uur.
- Oefeningen over de vraagstukken van de geschreven pers (Kluyskens) - 30 uur.

Tweede licentie in de Pers- en communicatiewetenschap.

- Geschiedenis van de Belgische pers, radio en televisie (wijlen T. Luykx) - 45 uur.
- Plichtenleer bij de communicatie (Van Isacker) - 30 uur.
- Grondige studie van de geschreven pers in binnen- en buitenland (Kluyskens) - 45 uur.
- Grondige studie van de communicatiemediën (Briers) - 60 uur.
- Grondige studie van vraagstukken over de ontwikkeling van de telecommunicatie (Quintyn) - 45 uur.
- Hedendaagse vraagstukken van internationale politiek (Van Bogaert) - 45 uur.
- Oefeningen in de audio-visuele media (Briers) - 30 uur.
- Informatica, grondslagen en toepassingsgebieden (Quintyn) - 45 uur.
- 45 uur keuzevakken.

PS. Bij de oprichting van de licentie in de pers- en communicatiewetenschap onder impuls van Prof. Dr. Th. Luykx bij K.B. van 21 september 1962, werd ook een Enige Proef in de pers- en communicatiewetenschap ingesteld, waardoor houders van een licentiaatsdiploma mits een jaar studie en een verhandeling bijkomend de licentie in de pers- en communicatiewetenschap kunnen behalen.

Eerste licentie in de Sociologie.

- Overzicht van algemene sociologische theorieën (Van Parijs) - 30 uur.
- Werkcollege sociografisch onderzoek (Van Vaerenbergh) - 45 uur.
- Methodes der sociologische analyse (Van Parijs) - 30 uur.

- Werkcollege over sociologische analyse (Van Parijs) - 45 uur.
- Statistiek-steekproeftechniek (Page) - 30 uur.
- Werkcollege statistiek met inbegrip van programmatie (Page) - 45 uur.
- Demografie (Versichelen) - 30 uur.
- Werkcollege demografische analysetechnieken (Page) - 45 uur.
- 150 uren keuzevakken: sociologie van de ruimtelijke ordening, sociale psychologie, arbeidssociologie, bedrijfs sociologie literaire sociologie enz.

Tweede licentie in de Sociologie.

- Kritische studie van een sociologisch auteur (Van Parijs) - 30 uur.
- Sociologie van de communicatie (Van Vaerenbergh) - 45 uur.
- Vergelijkende studie van Westerse maatschappelijke structuren (Van Parijs) - 30 uur.
- Werkcollege over Westerse maatschappelijke structuren (Van Parijs) - 45 uur.
- Sociologische studie van actuele maatschappelijke problemen (Versichelen) - 30 uur.
- Werkcollege over actuele maatschappelijke problemen (Versichelen) - 30 uur.
- Bezoeken aan instellingen (Versichelen) - 15 uur.
- 165 uren keuzevakken.

De programma's van de licenties in het Sociaal recht en het Europees recht worden niet meegedeeld, omwille van hun quasi-exclusief juridisch karakter.

Het politiek-wetenschappelijk onderzoek aan de RUG.

De opmerkingen die gelden voor de politiek-wetenschappelijke opleiding aan de RUG gelden ook voor het politiek-wetenschappelijk onderzoek. Dit laatste gebeurt niet gecentraliseerd vanuit een politiek-wetenschappelijk instituut. Aan politiek-wetenschappelijk onderzoek wordt gedaan door leerstoeltitularissen Politieke Wetenschappen, Volkenrecht en Internationale Politiek, Studie van de Problemen van de Derde Wereld en Hedendaagse Ontwikkeling van de Binnen- en Buitenlandse Politiek; door hun wetenschappelijke medewerkers en doctorandi en op bescheiden doch niet altijd onverdienstelijk vlak door licentiestudenten in hun eindverhandelingen. De onderzoeksprojecten zitten erg verspreid en geïsoleerd. Teamwork en interdisciplinair onderzoek worden betracht maar door het leerstoelensysteem bemoeilijkt.

Enkele recente publikaties :

- de door wijlen Prof. Dr. Th. Luykx bij Elsevier uitgegeven *Belgische Politieke Geschiedenis en Geschiedenis der Internationale Betrekkingen sedert het Congres van Wenen* blijven eenzame standaardwerken voor het Nederlandse taalgebied.
- A. Van den Brande : *Ontwerp van een macro-sociologisch model voor het Belgisch politieke systeem, 1954-1968*, proefschrift tot het behalen van de graad van doctor in de sociale wetenschappen.
- G. Provoost : *Vlaanderen en het militair-politiek beleid in België tussen de twee wereldoorlogen*, 2 delen, Davidsfonds, 1976-1977. Doctoraatsproefschrift bekroond met de Pierlotprijs 1976-1977.
- Prof. Dr. Th. Luykx : *De Vlaamse Pers en de Vlaamse Beweging*, gestencild, Gent, 1974.
- Prof. Dr. Th. Luykx : *Ontwikkeling van de Belgische Pers sedert wereldoorlog II*, gestencild, Gent, 1974.
- Els De Bens : *De Belgische dagbladpers onder Duitse censuur*, de Nederlandsche Boekhandel, Antwerpen-Utrecht, 1973.
- *Mens- en maatschappijwetenschappen naar een veeleenheid ?* Acta van een colloquium gehouden op 21 maart 1974 ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van de Faculteitskring Politeia, Gent, 1975.

Tot besluit van dit kritisch-objectief overzicht van de politieke wetenschappen aan de RUG mag niet onvermeld blijven dat het recente overlijden van Prof. Dr. Th. Luykx een zware slag toebrengt aan de staats- en sociale wetenschappen aan de Rechtsfaculteit van de RUG. Met zijn wetenschappelijk gezag en zijn persoonlijk prestige ware hij de aangewezen voorzitter van een autonoom departement in de politieke en sociale wetenschappen geweest. Hij koesterde terzake overigens plannen die door zijn al te vroege verscheiden werden doorkruist.

